

RRËZIMI I IDESË SË "PARASË SË LEHTË" NË INDUSTRIJË E PRODHIMIT TË NAFTËS SË RËNDË

SERIA II: REALITETI: Pse taksimi i ECC-së dhe Renteës mbi Diluentin nuk ka kuptim?

Një narrativë publike e vazhdueshme e portretizon prodhimin e naftës si një pasuri të lehtë: nxjerrjen e saj nga toka dhe mbledhjen e taksave. Ndërsa ky imazh mund të zbatohet për naftën e lehtë bruto në rajone të caktuara, ai kurrë nuk ka reflektuar realitetin fizik ose ekonomik të fushës më të madhe të naftës në Shqipëri, Patos-Marinzë.

Nafta bruto e prodhuar atje është ultra e rëndë, më afër asfaltit në konsistencë sesa naftës konvencionale. Në gjendjen e saj natyrore, ajo thjesht nuk mund të rrjedhë. Pa një agjent teknik të quajtur **hollues**, prodhimi është fizikisht i pamundur.

Një analogji e thjeshtë ndihmon. Çimentoja vetëm nuk mund të derdhet; duhet shtuar ujë që të rrjedhë. Askush nuk do të argumentonte se uji është një produkt përfundimtar ndërtimi. Është një input i domosdoshëm. Hollesi luan të njëjtin rol në prodhimin e naftës së rëndë.

Trajtimi i holluesit si lëndë djegëse e përfunduar dhe taksimi i tij në përputhje me rrethanat, pasqyron një keqkuptim themelor se si funksionon nafta e rëndë.

Megjithatë, kjo është pikërisht ajo që po ndodh.

Çfarë është hollues dhe çfarë nuk është

Holluesi nuk digjet, konsumohet apo shitet si lëndë djegëse nga prodhuesi. Ai injektohet në procesin e prodhimit për të ulur viskozitetin në mënyrë që nafta të mund të ngrihet dhe transportohet.

Pas përdorimit, holluesi kthehet i përzier me naftën bruto dhe eksportohet ose shitet në një rafineri, ku taksat përkatëse paguhen në fazën përkatëse të rrjedhës së poshtme.

Figura 1 Hollësë: Uji për Çimento

Globalisht, vendet prodhuese të naftës së rëndë e trajtojnë holluesin si një **input prodhimi**, jo si një produkt të konsumuar . karburant. Prandaj, nuk i nënshtrohet taksave të ECC-së (akciza, karboni, taksat e qarkullimit), të cilat janë të dizajnuara për produktet e lëshuara për konsum përfundimtar, siç janë benzina ose nafta e përdorur në automjete.

Pse zbatimi i ECC dhe i Rentës këtu shkel logjikën themelore ekonomike

Detyrimi tatimor i ECC-së normalisht lind kur një produkt hidhet në qarkullim për konsum përfundimtar. Në rastin Patos-Marinza, holluesi nuk hyn kurrë në qarkullimin e konsumatorit, megjithatë, akciza në fakt vendoset mbi holluesin vendas, ndërsa ECC zbatohet për atë të importuar. Ai lëviz tërësisht brenda regjimeve fiskale të lidhura, duke mbetur pjesë e një cikli të mbyllur prodhimi.

Megjithatë Taksa e akcizës vendoset mbi tretësin me burim vendas, dhe Taksa ECC zbatohet për holluesin e importuar, pavarësisht se asnjëri nuk konsumohet si lëndë djegëse.

Kjo krijon një spirale të dyfishtë dhe në disa raste të trefishtë tatimore:

- Akciza/ECC paguhet në mënyrë efektive një herë kur sigurohet holluesi dhe përsëri kur konsumatori përfundimtar blen naftën e papërpunuar të prodhuar.
- Tatimi mbi rentën minerare paguhet një herë kur nafta bruto e përdorur për të prodhuar hollues hiqet nga fusha e saj origjinale e naftës dhe përsëri kur i njëjti hollues - tani i përzier me naftën e prodhuar - trajtohet si taksa që sjell të drejta autoriale.

Sistemet e akcizës ose të të drejtave të autorit nuk janë projektuar të funksionojnë kështu. Ato e shndërrojnë një domosdoshmëri teknike në një burim të ardhurash fantazmë, një burim që ekziston vetëm në letër.

Holluesi nuk duhet t'i nënshtrohet rentes minerare sepse renta minerare është një pagesë për nxjerrjen e një burimi natyror në pronësi të shtetit. Holluesi nuk është një burim natyror i nxjerrë nga toka, është një input prodhimi i blerë ose i importuar, i injektuar në prodhim dhe transport.

Taksa e rentës minerare ekziston për të kompensuar shtetin për shfrytëzimin e burimeve të tij nëntokësore.

Holluesi bën të kundërtën: shtohet artificialisht në proces.

Tatimi i holluesit me rentë do të thoshte se shteti po vendos tarifa mbi një produkt që nuk e zotëronte, nuk e prodhonte dhe as nuk e humbiste.

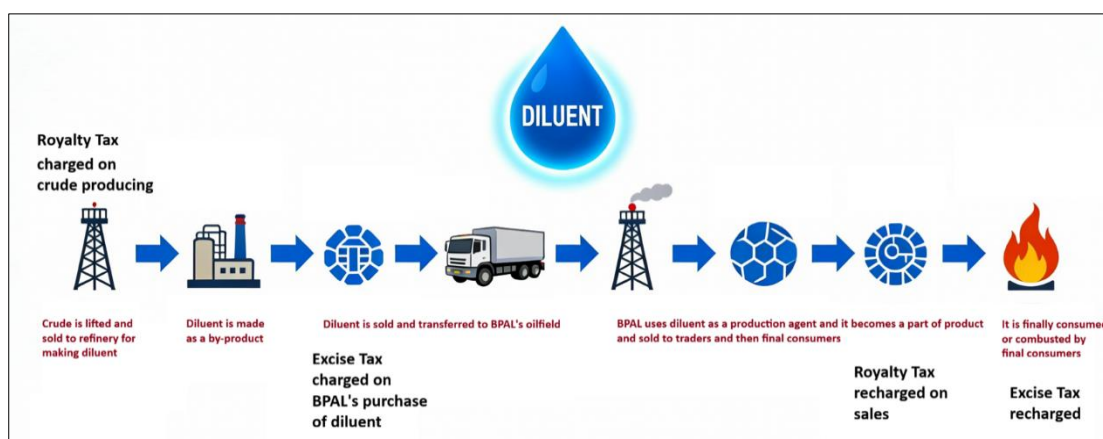

Figura 2 Një perspektivë tatimore e ciklit jetësor të holluesit

Tre Shtyllat (Me fjalë të thjeshta)

1. Të drejtat autoriale ndjekin burimin, jo mjetin

Renta minerare zbatohet për naftën bruto të prodhuar nga rezervuari.

Holluesi importohet ose blihet, pastaj injektohet. Ai as nuk zbulohet, as nuk nxirret, as nuk shterohet.

Asnjë sistem minerar nuk ngarkon rentën për ujin e përdorur për të larë xeherorin.

2. Asnjë vlerë rritëse në podhim nuk krijohet nga holluesi

Holluesi nuk rrit rezervat, as nuk krijon hidrokarbure të reja. Ai thjesht lejon që nafta ekzistuese të rrjedhë. Renta paguhet për atë që ofron toka, jo për atë që shtojnë inxhinierët.

3. Tatimi mbi holluesin është i barabartë me taksimin e dyfishtë të të njëjtës fuçi

Në rast se holluesi tatohet me taksë mbi të drejtën e autorit, ai paguhet një herë për naftën bruto që e prodhoi holluesin dhe përsëri kur i njëjti hollues përzihet me naftën e prodhuar.

Kjo rezulton në tatimin dy herë të të njëjtës fuçi me rentë minerare, duke shkelur parimet themelore fiskale të naftës në mbarë botën.

Pse kjo ka rëndësi përtej një kompanie të vetme

Kjo nuk është një kërkesë për trajtim të veçantë. Është çështje klasifikimi të saktë. Klasifikimi i gabuar i një inputi prodhimi si një mall konsumi dëmton themelin ekonomik të zhvillimit të naftës së rëndë.

Pasojat janë tashmë të dukshme dhe kanë prekur njësoj si sponsorët e mëparshëm ashtu edhe ata aktualë të BPAL-it:

- ndërprerjet e prodhimit,
- ndaluan eksportet,
- fluksi i dëmtuar i parasë,
- rrezik në rritje për vendet e punës dhe të ardhurat shtetërore.

Që nga viti 2025, BPAL ka paguar afërsisht 118 milionë dollarë në taksa ECC dhe 29 milionë dollarë në taksa mbi të drejtat e autorit të mbledhura gabimisht, në shenjë proteste, ndërsa pohon se këtyre taksave u mungon baza ligjore dhe ekonomike dhe mbeten subjekt i zgjidhjes përfundimtare gjyqësore.

Një shqyrtim i të dhënave historike zbulon një çekuilibër të theksuar ekonomik: ndërsa Qeveria Shqiptare ka mbledhur afërsisht 1 miliard dollarë në taksa të ndryshme, kundrejt një të ardhure shumë më të ulët të shpërndarë investitorit. Duke përfshirë edhe shumën e blerjes, investitori mbetet i pasigurt. Historia e BPAL është një histori e ndërprerjeve të vazhdueshme, ndërhyrje që shkaktuan daljen e investitorit kanadez dhe e lanë investitorin aktual kinez duke mbajtur mbi supe një barrë të rëndë. Ne synojmë të ekspozojmë peizazhin e vërtetë financiar të BPAL në raportet e ardhshme, duke ftuar publikun të gjykojë nëse paratë janë të lehta për biznesin e naftës së rëndë këtu.

Në planin afatgjatë, një pasiguri e tillë u dërgon një sinjal të qartë investitorëve ndërkombëtarë: kapitali mund të jetë i mirëpritur, por klima e investimeve dhe stabiliteti nuk do të garantoheshin.

Përfundim

Nafta e rëndë nuk është para e lehtë, siç u trajtua tashmë në episodin e mëparshëm. Është komplekse, kërkon shumë kapital dhe është shumë e ndjeshme ndaj koherencës fiskale. Kur inputet e prodhimit trajtohen si fitime, të gjithë humbasin: investitori, fuqia punëtore dhe në fund të fundit vetë shteti.

Një e ardhme e qëndrueshme e energjisë kërkon rregulla të bazuara në realitetin fizik dhe logjikën ekonomike, jo në iluzione fiskale.

Pyetje dhe Përgjigje për Median (Për Gazetarët)

P1: A nuk është kjo thjesht një kompani që përpiqet të shmangë pagesën e taksave?

A: Jo. Kjo ka të bëjë me *mënyrën se si* zbatohen taksat, jo *nëse* paguhen taksat. Bankers i ka paguar tashmë pothuajse 1 miliard dollarë qeverisë. Mosmarrëveshja ka të bëjë me taksimin e një inputi teknik që nuk konsumohet kurrë si lëndë djegëse.

P2: Pse holluesi duhet të trajtohet ndryshe nga nafta ose benzina?

A: Sepse përdoret ndryshe. Akcizat zbatohen për karburantet e lëshuara për konsum: makina, ngrohje, gjeneratorë. Holluesi përdoret brenda procesit të prodhimit dhe kthehet i përzier me naftën bruto. Ai nuk hyn kurrë në tregun e konsumit.

P3: A nuk thotë ligji se akciza zbatohet gjerësisht për produktet e naftës?

A: Ligjet e akcizës zbatohen kur produktet hidhen në treg për konsum. Gjykatat kanë konfirmuar më parë se përdorimi teknologjik në operacionet e naftës nuk e përmbush atë prag. Çështja është klasifikimi, jo përjashtimi.

P4: A nuk ka vendosur tashmë Gjykata e Lartë për këtë?

A: Gjykata e Lartë trajtoi çështje procedurale, jo çështjen thelbësore nëse taksa e akcizës zbatohet për holluesin e përdorur për qëllime teknologjike. Kjo çështje thelbësore mbetet e pazgjidhur.

P5: Pse është e rëndësishme kjo konkretisht për Shqipërinë?

A: Patos-Marinza përfaqëson një pjesë të madhe të prodhimit kombëtar të naftës, punësimit dhe të ardhurave shtetërore. Projektet e naftës së rëndë janë shumë të ndjeshme ndaj stabilitetit fiskal. Taksimi i keqzbatuar mund ta bëjë prodhimin e vazhdueshëm joekonomik.

P6: A është Shqipëria unike në përballjen me këtë çështje?

A: Jo. Vendet prodhuese të naftës së rëndë në nivel global: Kanadaja, Venezuela, Kolumbia, e njohin holluesin si një input prodhimi dhe nuk e tatojnë atë si karburant për konsumatorin. Shqipëria do të ishte një përjashtim nëse do ta bënte këtë.

P7: Çfarë ndodh nëse kjo qasje vazhdon?

A: Prodhim i reduktuar, të ardhura më të ulëta shtetërore, humbje vendesh pune dhe besim i zvogëluar i investorëve. Në planin afatgjatë, shteti mbledh më pak, jo më shumë.

P8: Çfarë po kërkon kompania tani?

A: Një kthim në praktikën, standardet dhe logjikën bazë ekonomike të pranuar ndërkombëtarisht: tatohen produktet përfundimtare dhe fitimet, jo mjetet teknike të nevojshme për t'i nxjerrë ato. Qartësia dhe parashikueshmëria u sjellin dobi shtetit ashtu edhe investorëve. Shpresojmë që kjo të zgjidhet nëpërmjet dialogut dhe respektimit të standardeve ndërkombëtare. Nëse këto standarde dhe logjika bazë ekonomike nuk respektohen në Shqipëri, arbitrazhi ndërkombëtar mbetet një mjet i fundit.